

Filosof a „vlast“

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2007](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2007](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 12. 7. 2007
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 12. 7. 2007

Filosof a „vlast“

Naděžda Mandelštamová napsala na jednom místě svých Vzpomínek (7200, s. 391), že „umělec je vždycky nevlastním synem“, ze souvislosti vyplývá, že nevlastním synem „matky-vlasti“, která je zároveň „macechou“. Neplatí to jen o „vlasti“, nýbrž vůbec o „obci“, „společnosti“; a neplatí to jen o umělcích, ale také o filosofech. Pochopitelně ne o kterýchkoli resp. všech vůbec, nýbrž o těch „vyvolených“, kteří nám svou existencí jakoby vnucují otázku: „Kde se jen berou ti vyvolení a proč tu nadále existují ...?“ (tamtéž). Ovšem myšlenku můžeme ještě dále radikalizovat: můžeme totiž říci, že člověk – jakožto tvor, který není jen živočišným druhem – je v biosféře resp. v „přírodě“ rovněž nevlastním synem. Také by bylo možno užít jiném metaforu: je odrodilým synem. A to pak můžeme užít plným právem i na umělce, a ovšem i na filosofa: jsou to odrodilí synové. Umělec, jak mu dnes rozumíme, se „odrodil“ světu mýtu a mytologií, a totéž platí o filosofovi. Jenže to je jen začátek: tak, jako se každý umělec musí „odrodit“ všemu tomu, z čeho vyšel a čemu se naučil, tak se podobně musí každý „gruntovní“ myslitel nějak vymknout tomu, do čeho vstoupil (a nemohl nevstoupit) jakou cestou se dal (a zejména jakým „pří-cestím“). V tom se cesta umělce i cesta filosofie pronikavě a přímo fundamentálně odlišuje od cesty vědce (a technika, také a zejména technika-vynálezce): ve vědě platí v každé době určitý rozsah znalostí a vědomostí, a k nim se na základě výzkumu přidávají další poznatky. Všude, kde to není „logicky“ možné, takže je zapotřebí něco měnit na dosavadních přístupech nebo dokonce na „soustavě“ znalostí (na „systému“), musí vědec (nebo technik) podniknout něco, čím se nějak více nebo méně emancipuje, osvobozuje z dosavadních „principů“ a zásad, a nutně se pouští do něčeho, co má charakter filosofického postupu nebo přinejmenším filosofické „intuice“. A tak jsme zase zpátky u filosofie. Zdá se, že k ní – nebo spíš k myšlenkové cestě filosofa – bytostně náleží jakési opouštění „vlasti“ či „domova“, ustavičné „vycházení“ z toho, kde byl a je, odcházení z dosavadních pozic, opouštění těchto pozic, ale také jakýsi zvláštní „návrat“ k původním pozicím, ale „odjinud“, tedy již z distance, z odstupu. A v tom smyslu filosofování a „lidskost“, lidský „život“ nutně k sobě patří, jedno nemůže být natrvalo bez druhého. Může to snad povrchnímu pozorovateli připadat, jako by filosof neměl žádnou „vlast“, jako by mu něco „chybělo“. Ale jde o něco naprosto jiného: ona „vlast“, onen „domov“ filosofa není nikdy spjat s jeho minulostí, ale celá jeho „konstituce“ spočívá ve vycházení ze všeho již daného a ve směřování k pravé „vlasti“, k pravému „domovu“, hledanému a očekávanému v budoucnosti.

(Písek, 070712-1.)